

MOMENTUM

Słownik polsko-angielski podstawowych pojęć fizycznych

Liceum, matura PL oraz IB Physics HL & SL

426 starannie dobranych terminów • angielski brytyjski stosowany w IB

Spis działów

Wielkości fizyczne, pomiary i jednostki	3
Kinematyka	4
Dynamika i mechanika bryły sztywnej	5
Praca, energia i pęd	6
Grawitacja	7
Termodynamika i fizyka materii	8
Drgania, fale i optyka	9
Elektryczność i magnetyzm	11
Względność	13
Fizyka atomowa i kwantowa	14
Fizyka jądrowa	15

01

Wielkości fizyczne, pomiary i jednostki

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
błąd bezwzględny	absolute error
błąd losowy	random error
błąd pomiaru	measurement error
błąd systematyczny	systematic error
cyfry znaczące	significant figures
dokładność	accuracy
jednostka pochodna	derived unit
jednostka podstawowa	base unit
kalibracja	calibration
nachylenie wykresu	gradient / slope
niepewność bezwzględna	absolute uncertainty
niepewność pomiarowa	measurement uncertainty
niepewność procentowa	percentage uncertainty
niepewność względna	relative / fractional uncertainty
odchylenie standardowe	standard deviation
oś odciętych	horizontal axis / x-axis
oś rzędnych	vertical axis / y-axis
pomiar bezpośredni	direct measurement
pomiar pośredni	indirect measurement
powtarzalność	repeatability
rozdzielczość przyrządu	instrument resolution
rzęd wielkości	order of magnitude
skalar	scalar
wartość średnia	mean value
wektor	vector
wielkość fizyczna	physical quantity
wielkość pochodna	derived quantity
wielkość podstawowa	base quantity
wykres	graph / plot
zależność odwrotnie proporcjonalna	inverse proportionality
zależność wprost proporcjonalna	direct proportionality
zmienna kontrolowana	controlled variable
zmienna niezależna	independent variable
zmienna zależna	dependent variable

02

Kinematyka

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
chwila	instant
czas lotu	time of flight
częstotliwość	frequency
droga	distance travelled / distance
maksymalna wysokość	maximum height
okres	period
opóźnienie	deceleration
położenie	position
prędkość	velocity
prędkość chwilowa	instantaneous velocity
prędkość kątowna	angular velocity
prędkość średnia	average velocity
premieszczenie	displacement
premieszczenie kątowe	angular displacement
przyspieszenie	acceleration
przyspieszenie chwilowe	instantaneous acceleration
przyspieszenie dośrodkowe	centripetal acceleration
przyspieszenie kątowe	angular acceleration
przyspieszenie średnie	average acceleration
punkt materialny	particle / point mass
równanie ruchu	equation of motion
ruch jednostajnie opóźniony	uniformly decelerated motion
ruch jednostajnie przyspieszony	uniformly accelerated motion
ruch jednostajny	uniform motion
ruch jednostajny po okręgu	uniform circular motion
ruch jednostajny prostoliniowy	uniform rectilinear motion
ruch z przyspieszeniem stałym	motion with constant acceleration
rzut poziomy	horizontal projectile motion / horizontal launch
rzut ukośny	projectile motion at an angle
spadek swobodny	free fall
szybkość	speed
szybkość chwilowa	instantaneous speed
szybkość kątowna	angular speed
szybkość średnia	average speed
tor ruchu	trajectory / path
układ odniesienia	reference frame
wektor położenia	position vector
wektor wodzący	radius vector
zasięg rzutu	projectile range

03

Dynamika i mechanika bryły sztywnej

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
bezwładność	inertia
bryła sztywna	rigid body
ciecz	liquid
ciężar	weight
ciśnienie hydrostatyczne	hydrostatic pressure
diagram sił	free-body diagram
druga zasada dynamiki Newtona	Newton's second law
gęstość	density
lepkość	viscosity
masa	mass
moment bezwładności	moment of inertia
moment siły	torque / moment of a force
nacisk	contact force / force exerted on a surface
napięcie linki	tension
naprężenie	stress
odkształcenie	strain / deformation
opór powietrza	air resistance / drag
para sił	couple
para sił akcji i reakcji	action-reaction pair
pierwsza zasada dynamiki Newtona	Newton's first law
płyn	fluid
prawo Archimedes'a	Archimedes' principle
prawo Hooke'a	Hooke's law
prawo Pascala	Pascal's law
prędkość graniczna	terminal speed
ramię siły	moment arm / lever arm
reakcja podłoża	normal reaction / normal contact force
równowaga mechaniczna	mechanical equilibrium
siła	force
siła bezwładności	inertial force / fictitious force
siła dośrodkowa	centripetal force
siła grawitacji	gravitational force
siła naciągu	tension force
siła nacisku	contact force
siła oporu	drag force / resistive force
siła reakcji	normal force / normal contact force
siła sprężystości	elastic force
siła tarcia	frictional force
siła wypadkowa	resultant force / net force
siła wyporu	buoyant force / upthrust
środek ciężkości	centre of gravity
środek masy	centre of mass
stała sprężystości	spring constant
tarcie kinetyczne	kinetic friction
tarcie statyczne	static friction
trzecia zasada dynamiki Newtona	Newton's third law
układ nieinercjalny	non-inertial frame
współczynnik tarcia	coefficient of friction
zasada dźwigni	principle of moments / law of the lever

04

Praca, energia i pęd

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
energia	energy
energia kinetyczna	kinetic energy
energia mechaniczna	mechanical energy
energia potencjalna	potential energy
energia potencjalna grawitacji	gravitational potential energy
energia potencjalna sprężystości	elastic potential energy
moc	power
moment pędu	angular momentum
pęd	momentum / linear momentum
popęd siły	impulse
praca	work
siła niezachowawcza	non-conservative force
siła zachowawcza	conservative force
sprawność	efficiency
twierdzenie o pracy i energii	work-energy theorem
układ izolowany	isolated system
zasada zachowania energii	conservation of energy
zasada zachowania energii mechanicznej	conservation of mechanical energy
zasada zachowania momentu pędu	conservation of angular momentum
zasada zachowania pędu	conservation of momentum
zderzenie	collision
zderzenie doskonale niesprężyste	perfectly inelastic collision
zderzenie niesprężyste	inelastic collision
zderzenie sprężyste	elastic collision

05

Grawitacja

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
ciężar pozorny	apparent weight
druga prędkość kosmiczna	escape speed
drugie prawo Keplera	Kepler's second law
energia potencjalna grawitacji	gravitational potential energy
masa bezwładna	inertial mass
masa grawitacyjna	gravitational mass
natężenie pola grawitacyjnego	gravitational field strength
nieważkość	weightlessness
okres obiegu	orbital period
orbita	orbit
orbita geostacjonarna	geostationary orbit
orbita kołowa	circular orbit
pierwsza prędkość kosmiczna	first cosmic speed / circular orbital speed at the surface
pierwsze prawo Keplera	Kepler's first law
pole grawitacyjne	gravitational field
potencjał grawitacyjny	gravitational potential
powierzchnia ekwipotencjalna	equipotential surface
prawo powszechnego ciążenia	Newton's law of gravitation
prędkość orbitalna	orbital speed
przyspieszenie grawitacyjne	acceleration due to gravity
satelita	satellite
stała grawitacji	gravitational constant
trzecie prawo Keplera	Kepler's third law

06

Termodynamika i fizyka materii

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
bezwzględna skala temperatury	absolute temperature scale
ciepło	heat / energy transferred by heating
ciepło właściwe	specific heat capacity
ciepło właściwe parowania	specific latent heat of vaporisation
ciepło właściwe przemiany fazowej	specific latent heat
ciepło właściwe topnienia	specific latent heat of fusion
ciśnienie	pressure
cykl Carnota	Carnot cycle
druga zasada termodynamiki	second law of thermodynamics
energia termiczna	thermal energy
energia wewnętrzna	internal energy
entropia	entropy
gaz doskonały	ideal gas
konwekcja	convection
masa molowa	molar mass
model kinetyczny gazu	kinetic model of an ideal gas
mol	mole
objętość	volume
parowanie	evaporation
pierwsza zasada termodynamiki	first law of thermodynamics
pojemność cieplna	heat capacity
praca wykonana nad gazem	work done on the gas
praca wykonana przez gaz	work done by the gas
promieniowanie cieplne	thermal radiation
przemiana adiabatyczna	adiabatic process
przemiana fazowa	phase change
przemiana izobaryczna	isobaric process / constant-pressure process
przemiana izochoryczna	isochoric process / constant-volume process
przemiana izotermiczna	isothermal process
przewodnictwo cieplne	thermal conduction
równanie stanu gazu doskonałego	ideal gas equation / equation of state
równowaga termiczna	thermal equilibrium
rozszerzalność cieplna	thermal expansion
skala Celsjusza	Celsius scale
skala Kelvina	Kelvin scale
skraplanie	condensation
stała Boltzmann	Boltzmann constant
stała gazowa	gas constant
temperatura	temperature
temperatura bezwzględna	absolute temperature
topnienie	melting
wrzenie	boiling
zerowa zasada termodynamiki	zeroth law of thermodynamics

Drgania, fale i optyka

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
amplituda	amplitude
całkowite wewnętrzne odbicie	total internal reflection
częstotliwość	frequency
częstotliwość drgań własnych	natural frequency
częstotliwość kątowna	angular frequency
długość fali	wavelength
długość ogniskowa	focal length
drgania harmoniczne proste	simple harmonic motion
droga optyczna	optical path length
dyfrakcja	diffraction
dyspersja światła	dispersion of light
fala	wave
fala biegnąca	travelling wave
fala dźwiękowa	sound wave
fala elektromagnetyczna	electromagnetic wave
fala mechaniczna	mechanical wave
fala podłużna	longitudinal wave
fala poprzeczna	transverse wave
fala stojąca	standing wave
faza	phase
front falowy	wavefront
harmoniczna	harmonic
interferencja	interference
interferencja destruktywna	destructive interference
interferencja konstruktywna	constructive interference
kąt graniczny	critical angle
maksimum interferencyjne	interference maximum
minimum interferencyjne	interference minimum
natężenie dźwięku	sound intensity
natężenie fali	wave intensity
obraz pozorny	virtual image
obraz rzeczywisty	real image
odbicie	reflection
ognisko	principal focus / focal point
okres drgań	period of oscillation
oś główna	principal axis
polaryzacja	polarisation
powiększenie	magnification
poziom natężenia dźwięku	sound intensity level
prawo odbicia	law of reflection
prawo załamania	Snell's law / law of refraction
prążki interferencyjne	interference fringes
prędkość fali	wave speed
promień świetlny	light ray
rezonans	resonance
siła przywracająca	restoring force
soczewka rozpraszająca	diverging lens
soczewka skupiająca	converging lens
strzałka fali stojącej	antinode
superpozycja	superposition
tłumienie	damping
ugięcie fali	diffraction
węzeł fali stojącej	node

PO POLSKU	IN ENGLISH
widmo elektromagnetyczne	electromagnetic spectrum
współczynnik załamania	refractive index
załamanie	refraction
zdolność skupiająca	optical power
zjawisko Dopplera	Doppler effect
zwierciadło	mirror

www.momentumfizyka.com

Elektryczność i magnetyzm

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
amperomierz	ammeter
bateria	battery
cewka	coil / inductor
dielektryk	dielectric
dioda	diode
dioda elektroluminescencyjna	light-emitting diode (LED)
drugie prawo Kirchhoffa	Kirchhoff's loop rule
gęstość strumienia magnetycznego	magnetic flux density
indukcja elektromagnetyczna	electromagnetic induction
indukcja magnetyczna	magnetic flux density
kierunek prądu umownego	conventional current direction
kondensator	capacitor
łączenie równoległe	parallel connection
łączenie szeregowe	series connection
łącznik	switch
ładunek elektryczny	electric charge
ładunek elementarny	elementary charge
linie pola elektrycznego	electric field lines
linie pola magnetycznego	magnetic field lines
magnes trwały	permanent magnet
moc elektryczna	electrical power
napięcie	voltage
natężenie pola elektrycznego	electric field strength
natężenie prądu	electric current / current
obwód elektryczny	electric circuit
oczko obwodu	circuit loop
opór elektryczny	electrical resistance
opór wewnętrzny	internal resistance
opór właściwy	electrical resistivity
opornik	resistor
pierwsze prawo Kirchhoffa	Kirchhoff's junction rule
pojemność elektryczna	capacitance
pole elektryczne	electric field
pole magnetyczne	magnetic field
półprzewodnik	semiconductor
potencjał elektryczny	electric potential
potencjometr	potentiometer
prąd przemienny	alternating current (AC)
prąd stały	direct current (DC)
prądnica	generator
prawo Coulomba	Coulomb's law
prawo Faradaya	Faraday's law
prawo Lenza	Lenz's law
prawo Ohma	Ohm's law
przewodnik	conductor
różnica potencjałów	potential difference
siła elektrodynamiczna	force on a current-carrying conductor
siła elektromotoryczna	electromotive force (emf)
siła elektryczna	electric force
siła Lorentza	Lorentz force
silnik elektryczny	electric motor
solenoid	solenoid
strumień magnetyczny	magnetic flux

PO POLSKU	IN ENGLISH
strumień skojarzony	magnetic flux linkage
transformator	transformer
uziemienie	earth / ground
wartość skuteczna	root mean square (rms) value
węzeł obwodu	circuit junction
woltomierz	voltmeter
źródło napięcia	voltage source

www.momentumfizyka.com

09

Względność

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
czas własny	proper time
czasoprzestrzeń	spacetime
długość własna	proper length
dylatacja czasu	time dilation
energia całkowita	total energy
energia spoczynkowa	rest energy
interwał czasoprzestrzenny	spacetime interval
kontrakcja długości	length contraction
linia świata	worldline
masa spoczynkowa	rest mass
niezmienniczość prędkości światła	invariance of the speed of light
obserwator	observer
pęd relatywistyczny	relativistic momentum
równoczesność	simultaneity
równoważność masy i energii	mass-energy equivalence
stożek świetlny	light cone
układ inercjalny	inertial frame
układ spoczynkowy	rest frame
współczynnik Lorentza	Lorentz factor
zdarzenie	event
związek przyczynowy	causal connection

Fizyka atomowa i kwantowa

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
absorpcja	absorption
atom	atom
częstotliwość progowa	threshold frequency
długość fali de Broglie'a	de Broglie wavelength
dualizm korpuskularno-falowy	wave-particle duality
dyfrakcja elektronów	electron diffraction
efekt fotoelektryczny	photoelectric effect
elektron	electron
elektronowolt	electronvolt
emisja	emission
energia fotonu	photon energy
energia jonizacji	ionisation energy
fala materii	matter wave
foton	photon
funkcja falowa	wavefunction
jon	ion
jonizacja	ionisation
kwant energii	quantum of energy
model Bohra	Bohr model
napięcie hamowania	stopping potential
orbital atomowy	atomic orbital
poziom energetyczny	energy level
praca wyjścia	work function
prawdopodobieństwo znalezienia cząstki	probability of finding a particle
promieniowanie rentgenowskie	X-radiation / X-rays
przejście kwantowe	quantum transition
stała Plancka	Planck constant
stan podstawowy	ground state
stan wzbudzony	excited state
widmo absorpcyjne	absorption spectrum
widmo ciągłe	continuous spectrum
widmo emisyjne	emission spectrum
widmo liniowe	line spectrum
zasada nieoznaczoności	Heisenberg uncertainty principle
zasada superpozycji	superposition principle

Fizyka jądrowa

Hasła uporządkowane alfabetycznie według polskiego terminu.

PO POLSKU	IN ENGLISH
aktywność promieniotwórcza	radioactive activity / activity
antyneutrino	antineutrino
czas połowicznego rozpadu	half-life
dawka pochłonięta	absorbed dose
dawka równoważna	equivalent dose
defekt masy	mass defect
energia wiązania	binding energy
energia wiązania na nukleon	binding energy per nucleon
izotop	isotope
jądro atomowe	atomic nucleus
jądro macierzyste	parent nucleus
jądro potomne	daughter nucleus
liczba atomowa	atomic number / proton number
liczba masowa	mass number / nucleon number
masa krytyczna	critical mass
moderator	moderator
neutrino	neutrino
neutron	neutron
nukleon	nucleon
nuklid	nuclide
pręt kontrolny	control rod
promieniotwórczość	radioactivity
promieniowanie alfa	alpha radiation
promieniowanie beta minus	beta-minus radiation
promieniowanie beta plus	beta-plus radiation
promieniowanie gamma	gamma radiation
proton	proton
reakcja jądrowa	nuclear reaction
reakcja łańcuchowa	chain reaction
reaktor jądrowy	nuclear reactor
równanie reakcji jądrowej	nuclear equation
rozpad promieniotwórczy	radioactive decay
rozszczepienie jądra	nuclear fission
siła jądrowa	nuclear force
stała rozpadu	decay constant
synteza jądrowa	nuclear fusion
wartość Q reakcji	reaction Q-value
zdolność jonizująca	ionising power
zdolność przenikania	penetrating power